IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 24. Issue 01. Oktabr, 2026

IQTISODIYOT TARMOQLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING SAMARADORLIGI

Qosimov Akmal Iskandarovich
aiskandarovich@gmail.com
Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti,
Registrator ofis xizmat ko‘rsatish
(front office) bo‘limi menejeri

Annotatsiya

Ushbu tezisda iqtisodiyot tarmoqlarida innovatsion texnologiyalardan foydalanishning iqtisodiy samaradorligi, ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish jarayonlariga zamonaviy texnologiyalarni joriy etishning afzalliklari hamda raqamli transformatsiyaning korxonalar faoliyatiga ta’siri yoritiladi. Innovatsion texnologiyalar orqali mehnat unumdorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish, xarajatlarni optimallashtirish va mahsulot hamda xizmatlar raqobatbardoshligini kuchaytirish masalalari tahlil qilinadi. Shuningdek, O‘zbekistonda iqtisodiyot tarmoqlarini raqamlashtirish va sun’iy intellekt texnologiyalarini joriy etish bo‘yicha amalga oshirilayotgan ishlar asosida amaliy takliflar beriladi.

Kalit so‘zlar: innovatsion texnologiyalar, iqtisodiyot tarmoqlari, raqamlashtirish, raqamli transformatsiya, sun’iy intellekt, avtomatlashtirish, mehnat unumdorligi, iqtisodiy samaradorlik, raqobatbardoshlik.

Kirish

Bugungi kunda iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi ko‘p jihatdan innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqarish, xizmat ko‘rsatish, savdo, qishloq xo‘jaligi, moliya va boshqa tarmoqlarga samarali joriy etishga bog‘liq. Texnologik yangilanish korxonalarga mavjud resurslardan samaraliroq foydalanish, ish jarayonlarini tezlashtirish va iste’molchilar ehtiyojiga mos mahsulot hamda xizmatlarni yaratish imkonini bermoqda. O‘zbekistonda ham iqtisodiyot tarmoqlari, ijtimoiy soha va davlat boshqaruvini raqamli rivojlantirish “Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyasining muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilangan.

Innovatsion texnologiyalarning samaradorligini faqat yangi texnik vositalarning mavjudligi bilan baholab bo‘lmaydi. Ularning natijasi ishlab chiqarish tannarxining pasayishi, mehnat unumdorligining ortishi, vaqt tejalishi, resurslardan foydalanish samaradorligining oshishi, xizmatlar sifatining yaxshilanishi va korxonaning bozordagi mavqei mustahkamlanishi kabi ko‘rsatkichlarda namoyon bo‘ladi.

Asosiy qism

Innovatsion texnologiyalar iqtisodiyot tarmoqlarining rivojlanish mexanizmini o‘zgartiruvchi muhim omildir. Avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari, bulutli texnologiyalar, katta ma’lumotlar tahlili, sun’iy intellekt, robotlashtirish va raqamli platformalar korxonalar faoliyatini tezkor boshqarish imkonini bermoqda. Mazkur vositalardan foydalanish natijasida

boshqaruv qarorlarini qabul qilishda ma’lumotlarning aniqligi oshadi va bozor o‘zgarishlariga moslashish tezlashadi.

Ishlab chiqarish tarmoqlarida innovatsion texnologiyalarni qo‘llash, avvalo, ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish va nazorat qilish imkonini beradi. Sensorlar, raqamli monitoring tizimlari va avtomatlashtirilgan boshqaruv vositalari mahsulot sifatini barqarorlashtirishga, nosozliklarni oldindan aniqlashga hamda ortiqcha resurs sarfini kamaytirishga yordam beradi. Bu esa ishlab chiqarish xarajatlarini optimallashtirish va korxonaning iqtisodiy natijalarini yaxshilashga xizmat qiladi.

Qishloq xo‘jaligida innovatsion texnologiyalardan foydalanish ham katta iqtisodiy samara beradi. Raqamli monitoring, aqlli sug‘orish, dronlar, meteorologik ma’lumotlar va sun’iy intellektga asoslangan tahlil vositalari suv, o‘g‘it va boshqa resurslardan maqsadli foydalanish imkonini kengaytiradi. Natijada hosildorlikni oshirish bilan birga, ishlab chiqarish xarajatlarini nazorat qilish imkoniyati kuchayadi.

Xizmatlar sohasida raqamli platformalar va mobil ilovalar mijozlarga xizmat ko‘rsatish tezligini oshirmoqda. Bank, savdo, transport, turizm va boshqa xizmatlarda elektron to‘lovlar, onlayn buyurtma, mijozlar ma’lumotlarini tahlil qilish hamda avtomatlashtirilgan aloqa vositalari xizmat ko‘rsatish sifatini oshirishga yordam beradi. Bunday texnologiyalar korxonalarga mijozlar talabini tezroq aniqlash va xizmatlarni individual ehtiyojlarga moslashtirish imkonini beradi.

Moliya sektorida innovatsion texnologiyalarning ahamiyati yanada yuqori. Fintex xizmatlari, elektron to‘lov tizimlari, masofaviy bank xizmatlari va ma’lumotlarni avtomatik tahlil qilish vositalari moliyaviy operatsiyalarni tezlashtirib, xizmatlarning hududiy qamrovini kengaytiradi. Shu bilan birga, raqamli xavfsizlikni ta’minlash va ma’lumotlarni himoyalash masalalari doimiy nazoratni talab qiladi.

Innovatsion texnologiyalarning samaradorligini baholashda bir nechta mezonlardan foydalanish mumkin: texnologiyani joriy etishdan oldingi va keyingi xarajatlar, mehnat unumdorligi, ishlab chiqarish hajmi, xizmat ko‘rsatish tezligi, resurslar sarfi, mahsulot sifati va investitsiyaning qaytish muddati. Shunday yondashuv korxonaga qaysi texnologik yechim iqtisodiy jihatdan maqsadga muvofiq ekanini aniqlash imkonini beradi.

Innovatsion texnologiyalarni joriy etishning yana bir muhim natijasi inson kapitaliga qo‘yiladigan talablarning o‘zgarishidir. Zamonaviy korxonada xodimlardan raqamli vositalardan foydalanish, ma’lumotlarni tahlil qilish va yangi texnologiyalar bilan ishlash ko‘nikmalari talab qilinadi. Shu sababli xodimlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish innovatsion investitsiyaning ajralmas qismi bo‘lishi kerak.

O‘zbekistonda sun’iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasi iqtisodiyot tarmoqlarida sun’iy intellektdan foydalanish uchun huquqiy, texnologik va iqtisodiy shart-sharoitlarni shakllantirishni ko‘zda tutadi. Bu esa kelgusida ishlab chiqarish va xizmatlar sohasida ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv, avtomatlashtirish va yangi raqamli biznes modellarining kengayishiga zamin yaratadi.

Shu bilan birga, innovatsion texnologiyalarni joriy etishda dastlabki investitsiya xarajatlari, malakali kadrlar yetishmasligi, texnik infratuzilma, kiberxavfsizlik va texnologik yechimlarni mavjud biznes jarayonlariga moslashtirish kabi muammolar mavjud. Shuning uchun

texnologiyani tanlashda uning nafaqat texnik imkoniyatlari, balki korxonaning iqtisodiy holati va uzoq muddatli rivojlanish strategiyasi bilan mosligi ham hisobga olinishi zarur.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, iqtisodiyot tarmoqlarida innovatsion texnologiyalardan foydalanish ishlab chiqarish va xizmatlar samaradorligini oshirishning muhim omilidir. Raqamlashtirish va avtomatlashtirish jarayonlari mehnat unumdorligini oshirish, xarajatlarni optimallashtirish, resurslardan oqilona foydalanish va raqobatbardoshlikni kuchaytirish imkonini beradi. “Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyasi ham iqtisodiyot tarmoqlarining raqamli rivojlanishini ta’minlashga qaratilgan.

Amaliy jihatdan korxonalarda innovatsion texnologiyalarni joriy etishdan oldin iqtisodiy samaradorlikni baholash, xodimlarning raqamli kompetensiyalarini oshirish, axborot xavfsizligini mustahkamlash va texnologik yechimlarni bosqichma-bosqich tatbiq etish maqsadga muvofiq. Innovatsiyalarni inson kapitalini rivojlantirish bilan uyg‘unlashtirish esa uzoq muddatli iqtisodiy samaradorlikni ta’minlashning muhim sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni. “Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-oktabrdagi PQ-358-son qarori. Sun’iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida.
3. Schumpeter J.A. The Theory of Economic Development. — Cambridge: Harvard University Press.
4. Drucker P.F. Innovation and Entrepreneurship. — New York: Harper & Row.
5. Porter M.E. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. — New York: Free Press.
6. OECD. Digital Economy Outlook. — Paris: OECD Publishing.
7. World Bank. World Development Report: The Changing Nature of Work. — Washington, DC: World Bank.
8. Brynjolfsson E., McAfee A. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. — New York: W.W. Norton & Company.
9. Salomova R.V. Informatika o‘qituvchilarida uzluksiz kasbiy tayyorgarlikni kompleks rivojlantirishning metodik tizimini takomillashtirish. // Pedagogik mahorat. – 2024.
10. Freeman C., Soete L. The Economics of Industrial Innovation. — London: Routledge.